

Komentar in karta: 3/88

SLA V471.01 'oprtni koš'

Karmen Kenda-Jež

1. Gradivo

Za pomen 'visoka, spodaj zožena pletena posoda za prenašanje (česa) na hrbtu', knj. *koš* (ð) oz. *oprtni koš* (ř; ð), sta v gradivu najpogosteje zapisana leksema splošno razširjeni *koš* ter *oprtnik* z besedotvorno različico *oprtnjak* z arealom v osrednjem delu primorske in zahodnem delu rovtarske narečne skupine. Manjše areale tvorijo še leksemi *žrlin* v ziljskem, *prtovnik* v poljanskem in *puta* v prekmurskem narečju ter *brenta* v vzhodnogorenjskem podnarečju. Besednozvezna poimenovanja tipa (*na/po/za/ob*)*ramni koš*, *oprtni koš* so značilna za gorenjsko in dolensko narečno skupino.

Pomenska razlaga je pripisana naslednjim leksemom: *brencelj* v T089 je 'koš za seno', *moser* v T112 'koš za gnoj', *košara* v T118 'koš za listje', *brenta* v T220, T222–T223 'koš za listje/travo (z redko pletenim ogrodjem)', *pleter* v T238 'koš za seno', *pletanjak* v T383 'gosto pleten koš za travo', *pleteni koš* v T244 'koš za rezanico', *letvični koš* v T244 'koš za seno' in v T247 'koš za nastilj', *oprtni koš* v T247 'koš za seno', *kripa* v T316, T317 in T319 'koš za listje', *krošnja* v T317 'koš za drva, veje', *listnik* v T321 'koš za listje', *listnjak* v T383 'koš iz šibja za listje in slamo'. V T015 naj bi se *rezijanski koš* imenoval tako, »ker so hodili z njim Rezijani«. Redkeje rabljena je beseda *terjera* v T154.

Po podatkih zapisovalcev oprtnih košev niso imeli v T022 in T107, redki pa so v T132. V pasivno narečno besedišče spadajo leksemi *žrlin* v T005 (»ga nimajo«), *oprtnik* v T087 (»niso ga poznali«) in *oprtoovski koš* v T233 (»jih ni«).

Kot nerelevantni so bili izločeni odgovori *oprtič* 'priprava iz jermenov, s katero nosijo meh moke na hrbtu' v T353, *krpele* v T368 in *locne* v T370, T405 'priprava iz vrvi in lesenega ogrodja za prenašanje sena ali listja' ter *cizovnik* 'koš za gnoj' v T179, T182 in *koš* 'koš za voz' v T372.

2. Morfološka analiza

koš < **koš-b* (< **kos-j-b*) 'koš'

listni koš < **list-bn-b-j-b koš-b* ← **list-bn-b* (← **list-b* 'list') + **koš-b*

listnati koš < **list-bn-at-b-j-b koš-b* ← **list-bn-at-b* + **koš-b*

seneni koš < **sén-en-b-j-b koš-b* ← **sén-en-b* (← **sén-o* 'seno') + **koš-b*

rezanski koš < **rěz-a-n-bsk-b-j-b koš-b* ← **rěz-a-n-bsk-b* (← **rěz-a-n-b* ← **rěz-a-ti* 'rezati, sekati') + **koš-b*

rezanič(i) koš < **rěz-a-n-ič-bn-b(-j-b) koš-b* ← **rěz-a-n-ic-a* (← **rěz-a-n-b* ← **rěz-a-ti*) + **koš-b*

- letveni koš** < *(let)-tv-en-tv-j-b koš-b ← *(let)-tv-en-tv ← *(let)-tv-v-b / *(let)-tv-a ← neka stvnem. beseda, sorodna z stvnem. *latta* 'letev') + *koš-b
- letvični koš** < *(let)-tv-ič-bn-tv-j-b koš-b ← *(let)-tv-ič-bn-tv ← *(let)-tv-ic-a ← *(let)-tv-v-b / *(let)-tv-a) + *koš-b
- malinski koš** < *(m̀lin)-bšk-tv-j-b koš-b ← *(m̀lin)-bšk-tv ← *(m̀lin)-tv < *(m̀līn)-tv ← lat. *molīnum*, *molīna* 'mlin') + *koš-b
- ramni koš** < *orm(-en)-bn-tv-j-b koš-b ← *orm(-en)-bn-tv ← *orm-a / *orm-ε, rod. *orm-en-e / *orm-o 'rama') + *koš-b
- ramenski koš** < *orm-en-bšk-tv-j-b koš-b ← *orm-en-bšk-tv ← *orm-ε, rod. *orm-en-e 'rama') + *koš-b
- (ta) naramni koš** < *(t-) na-orm(-en)-bn-tv-j-b koš-b ← (*ta/*tv/*tē/*tē 'ta') + *na-orm(-en)-bn-tv ← *na- 'na' + *orm-a / *orm-ε, rod. ed. *orm-en-e / *orm-o 'rama') + *koš-b
- ta obraMni koš** < *t-ob-orm(-en)-bn-tv-j-b koš-b ← *ta/*tv/*tē/*tē + *ob-orm(-en)-bn-tv ← *ob- 'ob, pri, okoli' + *orm-a / *orm-ε, rod. ed. *orm-en-e / *orm-o) + *koš-b (*Mn* ≥ *vn* v T213)
- poramni koš** < *po-orm(-en)-bn-tv-j-b koš-b ← *po-orm(-en)-bn-tv ← *po- 'po' + *orm-a / *orm-ε, rod. ed. *orm-en-e / *orm-o) + *koš-b
- zaramni koš** < *za-orm(-en)-bn-tv-j-b koš-b ← *za-orm(-en)-bn-tv ← *za- 'za' + *orm-a / *orm-ε, rod. ed. *orm-en-e / *orm-o) + *koš-b
- nahrbtni koš** < *na-xrb-bt-bn-tv-j-b koš-b ← *na-xrb-bt-bn-tv ← *na 'na' + *xrb-bt-tv 'hrbet') + *koš-b
- ta prtني koš** < *t-prt-bn-tv-j-b koš-b ← *ta/*tv/*tē/*tē + *prt-bn-tv ← *prt-i-ti 'privezati (tovor na hrbet)') + *koš-b
- oprtn(i) koš** < *o(b)-prt-bn-tv(-j-b) koš-b ← *o(b)-prt-bn-tv ← *o(b)-prt-i-ti ← *o(b)- 'ob, pri, okoli' + *prt-i-ti) + *koš-b
- prtenski koš** < *prt-bn-bšk-tv-j-b koš-b ← *prt-bn-bšk-tv ← *prt-iti) + *koš-b
- oprtnski koš** < *o(b)-prt-bn-bšk-tv-j-b koš-b ← *o(b)-prt-bn-bšk-tv ← *o(b)-prt-i-ti) + *koš-b
- prtovski koš** < *prt-ov-bšk-tv-j-b koš-b ← *prt-ov-bšk-tv ← *prt-i-ti) + *koš-b
- oprtoški koš** < *o(b)-prt-ov-bšk-tv-j-b koš-b ← *o(b)-prt-ov-bšk-tv ← *o(b)-prt-i-ti) + *koš-b
- oprtaV koš** < *o(b)-prt-a-v-tv koš-b ← *o(b)-prt-a-v-tv ← *o(b)-prt-a-ti ← *o(b)- 'ob, pri, okoli' + *prt-a-ti 'privezati (tovor na hrbet)') + *koš-b

- oprtačji koš** < **o(b)-pъrt-a-č-bj-b-j-b* koš-*b* ← **o(b)-pъrt-a-č-bj-b*
(← **o(b)-pъrt-a-ti*) + **koš-b*
- ta velik koš** < **t-vel-ik-ъ* koš-*b* ← **ta/*tъ/*tě/*tę* + **vel-ik-ъ* 'velik'
(← **vel-b* 'velik') + **koš-b*
- pletен koš** < **plet-e-n-ъ* koš-*b* ← **plet-e-n-ъ* (← **ples-ti* (< **plet-ti*)
'plesti') + **koš-b*
- (ta) spleTen koš** < (**t-*) *sъ(n)-plet-e-n-ъ* koš-*b* ←
(**ta/*tъ/*tě/*tę*) + **sъ(n)-plet-e-n-ъ* (← **sъ(n)-ples-ti* ← **sъ(n)-*
'skupaj, z; od zgoraj navzdol' + **ples-ti*) + **koš-b* ($T \geq d$ v T195)
- šibnat koš** < **šib-ъn-at-ъ* koš-*b* ← **šib-ъn-at-ъ* (← **šib-ъn-ъ* ← **šib-a*
← **šib-a-ti* 'metati, mahati, vihteti, hitro premikati') + **koš-b*
- paličnat(i) koš** < **pal-ič-ъn-at-ъ(-j-b)* koš-*b* ← **pal-ič-ъn-at-ъ* (← **pal-*
ič-ъn-ъ ← **pal-ic-a* 'palica' ← **pal-ъ* 'debel') + **koš-b*
- vejnatni koš** < **věj-ъn-at-ъn-ъ-j-b* koš-*b* ← **věj-ъn-at-ъn-ъ* (← **věj-ъn-*
at-ъ ← **věj-ъn-ъ* ← **věj-a* 'veja') + **koš-b*
- ovočnjati koš** < **ovoč-ъn-at-ъ-j-b* koš-*b* ← **ovoč-ъn-at-ъ* (< **ovoč-ъn-j-*
at-ъ ← **ovoč-e* 'sadje, plod') + **koš-b* // **(ovoč)-ъn-at-ъ-j-b* koš-*b*
← **(ovoč)-ъn-at-ъ* (< **(ovoč)-ъn-j-at-ъ* ← **(ovoč)-e* ← hrv. *ovoće*
'sadje') + **koš-b*
- rezijanski koš** < **(rezij)-an-ъsk-ъ-j-b* koš-*b* ← **(rezij)-an-ъsk-ъ*
(← **(Rezij)-an-ъ* ← **(Rezij)-a* ← furl. *Résie* 'Rezija') + **koš-b*
- tolminski koš** < **(tŕmyn)-ъsk-ъ-j-b* koš-*b* ← **(tŕmyn)-ъsk-ъ* (← **(Tŕmyn)-*
ъ 'Tolmin', etimološko nejasno (ESSZI: 430)) + **koš-b*
- obrtni koš**, nejasno
- koš za na hrbet** < **koš-b za na xrb-b-ъt-ъ* ← **koš-b* + **za* + **na* + **xrb-b-*
ъt-ъ
- koš za na ramo** < **koš-b za na orm-ъ* ← **koš-b* + **za* + **na* + **orm-a*
- koš za seno** < **koš-b za sěn-o* ← **koš-b* + **za* + **sěn-o*
- koš na ruče** < **koš-b na rǫč-ę* ← **koš-b* + **na* + **rǫč-a* (< **rǫk-j-a*
← **rǫk-a* 'roka')
- koša** < **koš-a*
- košara** < **koš-ar-a*
- listnik** < **list-ъn-ik-ъ* ← **list-ъn-ъ* ← **list-ъ* 'list'
- listnjak** < **list-ъn-ak-ъ* (< **list-ъn-j-ak-ъ*)
- prtnik** < **pъrt-ъn-ik-ъ* ← **pъrt-ъn-ъ* ← **pъrt-i-ti*
- prtovnik** < **pъrt-ov-ъn-ik-ъ*
- oprte** (im. mn.) < **o(b)-pъrt-ę* ← **o(b)-pъrt-i-ti*
- oprtnik** < **o(b)-pъrt-ъn-ik-ъ* ← **o(b)-pъrt-ъn-ъ*
- oprtnjak** < **o(b)-pъrt-ъn-ak-ъ* (< **o(b)-pъrt-ъn-j-ak-ъ*) ← **o(b)-*
pъrt-ъn-ъ
- oprtovník** < **o(b)-pъrt-ov-ъn-ik-ъ*
- oprtež** < **o(b)-pъrt-ež-ъ*

- zaplečnjak** < **za-plet-ьn-ak-ъ* (< **za-plet-ьn-j-ak-ъ*) ← **za-plet-ьn-ъ* (← **za- + *plet-e* 'pleče')
- zaraMnik** < **za-orm(-en)-ьn-ik-ъ* ← **za-orm(-en)-ьn-ъ* (*Mn* ≥ *vn* v T302)
- rebrenik** < **rebr-en-ik-ъ* / **rebr-ьn-ik-ъ* ← **rebr-o* 'rebro'
- vitrnjak** < **vi-tr-ьn-ak-ъ* (< **vi-tr-ьn-j-ak-ъ*) ← **vi-tr-a* (← **vi-ti* **vьj-ъ* 'viti')
- latnjak** < **(lat)-ьn-ak-ъ* (< **(lat)-ьn-j-ak-ъ*) ← stvnem. *latta*, srvnem. *latte* 'letev'
- krosna** < **krosn-a* 'lesena konstrukcija, lesen izdelek'
- krošnj-** < **krosn-a* (< **krosn-j-a*) / **krosn-ę* (< **krosn-j-ę*) (im. mn.)
- kranjska svetloba** < **(korń)-ьsk-a-j-a svęť-l-ob-a* ← **(korń)-ьsk-ъ* 'kranjski' (← **(korń)-*, prim. lat. *Carnia*, *Carniola*, sln. *Kranjska*, *Kranj*) + **svęť-l-ob-a* (← **svęť-l-ъ* 'svetel')
- pletenjak** < **plet-e-ń-ak-ъ* (< **plet-e-n-j-ak-ъ*) ← **plet-e-n-ъ* ← **ples-ti* (< **plet-ti*)
- pleter** < **plet-er-ъ*
- bremarica** < **ber-m-ar-ic-a* ← **ber-mę*, rod. ed. **ber-men-e* 'breme' ← **bьr-a-ti* **ber-ъ* 'nabirati, zbirati'
- brenta** < **(brent)-a* ← ben. it. *brenta*, furl. *brènte* 'brenta, čebrič'
- žerlin** < **(žerlin)-ъ* ← ben. it. *gerlino* 'košek'
- kripa** < **(krip)-a* ← nem. (*Wagen*)*krippe* 'koš pri vozu'
- kripnjak** < **(krip)-ьn-ak-ъ* (< **(krip)-ьn-j-ak-ъ*)
- kripič** < **(krip)-it-ъ*
- korba** < **(korb)-a* ← srvnem. *korbe* 'košara'
- korp** < **(korp)-ъ* ← srvnem. *korp* 'košara'
- puta** < **(put)-a* ← bav. srvnem. *put(t)e* 'posoda, brenta'
- pukljač** < **(puklĭ)-ač-ъ* ← bav. nem. *Puckel*
- pukeljcorp** < **(puklĭcorp)-ъ* ← kor. nem. *Puckelkorb* 'nahrbtni koš'
- žbrincja** < **(žbrincj)-a* ← furl. *sbrinzie* 'vrsta okrogle košare iz debelih vrbovih šib, ki se uporablja za shranjevanje sena ali trave kot piče vprežni živini med potjo'
- brencelj**, nejasno, morda v zvezi s furl. *sbrinzie*, kar je etimološko povezano s sln. *brenta* (← ben. it. *brenta*, furl. *brènte* 'brenta, čebrič')
- cambah**, nejasno
- belenk**, nejasno
- moser**, nejasno
- terjera**, nejasno

3. Posebnosti kartiranja

Kot enkratnice so kartirani leksemi *belenk* v T004, *pukeljcorp* v T018, *korba* v T059, *žbrincja* v T063, *zaplečnjak* v T074, *brencelj* v T089, *moser* v T112, *terjera* v T154, *bremarica* v T156, *rebrenik* v T169, *cambah* v T253 in *vitrnjak* v T339.

Kot enkratnica s *krip-* je kartiran leksem *kripič* v T226.

Kot enkratnica s *plet-* je kartiran leksem *pletenjak* v T383.

Kot enkratnice s *-prt-* so kartirani leksemi *oprtež* v T103, *oprtovník* v T166, *prtník* v T184 in *oprte* (im. mn.) v T417.

Kot *-raMni koš* so kartirani leksemi *ramni koš* v T263, *naramni koš* v T187, T203, T206–T207, T209–T210, T214, T219, T250, T255–T260, T262–T263, T265–T266 in T273, *ta naramni koš* v T201 in T212, *poramni koš* v T211 in T224, *ta obramni koš* v T213 ter *zaramni koš* v T263 in T267.

Kot *-pleTen koš* so kartirani leksemi *spleten koš* v T031, *pleten koš* v T244, *spleden koš* in *ta spleden koš* v T195.

Kot enkratne besedne zveze s *koš* z levim prilastkom so kartirani leksemi *listni koš* v T010, *rezijanski koš* v T015, *ta velik koš* v T030, *oprtenški koš* v T170, *prtenski koš* v T172, *ta prten koš* v T186, *tolminski koš* v T198, *prtovski koš* v T229, *seneni koš* v T233, *rezanični koš* v T236, *oprtač koš* v T254, *oprtačji koš* v T292, *malinski* in *ramenski koš* v T300, *obrti koš* v T307, *paličnati koš* v T347, *listnati koš* v T381 in *vejnatni koš* v T386.

Kot enkratne besedne zveze s *koš* z desnim prilastkom so kartirani leksemi *koš na ruče* v T055, *koš za na hrbet* v T154 in *koš za seno* v T233.

Kot tretji odgovor v posamezni točki so z znakom za komentar kartirani leksemi *krosna* v T004, *listnik* in *kranjska svetloba* v T166, *koš* v T169 in T247, *oprtovníski koš* in *rezanski koš* v T233, *senen koš* v T236, *letvični koš*, *letveni koš* in *pleten koš* v T244, *šibnat koš* in *zaramnik* v T302, *kripnjak* v T312, *kripa* v T317, *ovočnjati koš* in *latnjak* v T386, nerelevantna odgovora *cizovník* v T179 in *krpele* v T386 ter »ni podatka« v T381.

Kot nerelevantni so kartirani odgovori *cizovník* v T182, *oprtič* v T353, *krpele* v T368 in *locne* v T370, T405 in T414.

S simbolom za »ni poimenovanja« so označeni odgovori v T022, T107, T391–T392 in T412.

S simbolom za »ni podatka« so označeni zapisi brez razdelka Planina v T026, T028, T053, T078, T084, T086, T092, T094, T101–T102, T116, T121–T124, T137, T141, T150, T153, T157, T178, T235, T264, T268, T281, T287, T298, T301, T303–T304, T325, T329–T330, T333, T335–T337, T340, T343, T345, T348, T352, T359, T362–T363, T366, T374, T379, T389 in T395.

4. Uporabljena dodatna literatura

ESSZI; LIÖ (https://lioe.dioe.at/db?q=all_fields,pucklkorp, dostop 22. 8. 2022)

5. Primerjaj

SLA: V319.01 *koš* (3/86), V320.01 *jerbas* (3/87), V472.01 *brenta* (3/89); OLA: /; ALE: /; SDLA-SI: 692; ALI: 6137; ASLEF: 5974; HJA: /; LinGeH: /; ÚMNyA: /

6. Etnološka osvetlitev

Oprtni koš je visoka, pogosto zgoraj razširjena in pri dnu ožja, večinoma iz viter ali klanih letev pletena posoda. Bil je vsestransko uporaben predmet, namenjen za

prenos različnih bremen, za hrambo predmetov (trske za kurjavo), pa tudi vzrejni pripomoček (za kokoši, čebele) ali oprema pustnih likov. Uporablja se za prenašanje sveže trave in sena, listja, žitne in ajdove slame ter omlačenega žita in ajde, neoluščene in oluščene koruze, razsekane koruznice, gnoja, različnega peska in kamenja, jedi za prehrano delavcev ob košnji ter delu na poljih in v gozdu, za nošenje živil in drobne galanterije za prodajo (npr. *potovke* v Savinjski dolini), za pustne in druge šege (npr. *otepovci* v Bohinju) in vrsto drugih različnih opravil vsakdanjega delovnega cikla na kmetiji, v obrti, nekoč tudi v rudarstvu, industriji in drugod.

Koši za vsakdanjo delovno rabo na kmetijah in drugod so bili različno oblikovani in pleteni iz različnih gradiv, kar je vplivalo na njihovo podobo in zasnovo in s tem na njihovo krajevno ali celo obrtniško prepoznavnost.

Koši so bili izdelani iz različnih, praviloma naravnih gradiv: klanih leskovih trakov, obdelanih v vitre za opletanje, klanih ali olupljenih leskovih palic, smrekovih, jelovih, jagedovih in drugih vrst lesa za izdelavo košnega dna. Iz klanih lesenih palic so ponekod izdelovali t. i. *letvane koše* (Male Lašče, Velike Lašče, Rašica), koše potlačene valjaste oblike za prenašanje manj sipkih bremen, ki so imeli na vrhu in pri dnu enak obseg. Od 80. let 20. stoletja pa so nekateri pletarji vitre nadomeščali z ozkimi plastičnimi trakovi ali raznobarvnimi žičkami iz odpadne embalaže. Izdelovanje košev je bilo del samooskrbne dejavnosti kmečkega prebivalstva. Večinoma je bilo to moško delo v zimskih mesecih. Navadno so celotni postopek od izdelave viter in drugega gradiva do izdelave košev pletarji opravili v *hišah* s krušno pečjo. Koše so pletli večinoma za domače potrebe, ponekod tudi za sosede in sorodstvo, ponekod je domače (hišno) pletarstvo preraslo v obrt (npr. pletarji v Žičah v Dravinjski dolini, v Topovljah v Spodnji Savinjski dolini in drugod). Pletarsko znanje se je širilo iz roda v rod, od 19. stoletja dalje tudi s pletarskimi tečaji in osnovnošolskimi krožki.

Na Šentviški gori na Cerkljanskem so poznali lesen trinožni podstavek, kamor je nosač postavil naložen koš, da si ga je lažje oprtal na ramena. Tako moški kot ženske in odraščajoči otroci so poleti vsak dan kosili travo na bližnjem travniku ali v sadovnjaku in v koš naloženo travo prinašali v domači hlev ali svinjak. S košem so prenašali tudi plevel, ki so ga v Plužnjah na Cerkljanskem po njivah med drugimi nabirali tudi odraščajoči otroci in ga v košu odnašali domov kot krmo živini.

V Prešni Loki pri Sevnici so poznali velike koše, pletene iz ržene slame, namenjene predvsem za spravljanje omlačenega žita in fižola v strokih ali v zrnju. Za spravilo podobnih pridelkov so v Šentpavlu pri Šentvidu pri Stični poznali koš okroglaste oblike, imenovan *cambah*, izdelan iz gosto pletenih viter in z lokastim lesenim ročajem nad bolj izravnano hrbtno stranjo.

Koši za travo niso bili povsod in vedno gosto pleteni. V Spodnjih Zrečah ob vznožju južnega Pohorja so poznali velike koše za seno iz redko pletenega vrbovega šibja. Podobno redko pletene koše iz močnega vrbovega šibja so poznali tudi v Hmeljčiču pri Mirni Peči na Dolenjskem. Ta na široko pleteni koš, imenovan *kranjska svetloba*, je bil visok 1,10 m in tudi zgoraj širok 1,10 m. V srednje velikih

in gosto pletenih koših značilno prisekano stožčaste oblike so v Kočariji pri Kostanjevici na Krki prenašali v sadovnjakih nabrano sadje in sveže pokošeno travo za krmo prašičem.

Mnogo bolj valjaste oblike so bili koši za prenašanje sena in suhega listja. Izdelani so bili iz klanih letvic, na redko utorjenih v zgornji in spodnji obroč, slednji je imel dno omreženo iz redko pletenega vrbovega šibja ali svedrasto navitih smrekovih vejic. Ročaji so bili izdelani iz srobota, konopljine vrvi idr. Podobne redko pletene in ponekod bolj trebušaste koše so poznali tudi v Vatovljah v Brkinih (za listje), bolj ravne pa v Ospu v Slovenski Istri (za slamo in seno). V Velikem Banu pri Šentjerneju, pa tudi na Velikem Vrhu pri gradu Borl v severovzhodnih Halozah je imel koš obliko narobe obrnjene kupole. Podobno redko pletene in povsem valjaste koše s tremi lesenimi obroči in redkimi poveznimi palicami so izdelovali tudi v Artiži vasi pri Šentvidu pri Stični, kjer so z njimi prenašali seno za »živini pokladat«, tj. za polaganje sena v hlevske jasli. Mnogo nižje oblikovane koše z velikimi obroči in redkim opletom iz srobota, v novejšem času tudi žice, so uporabljali na Krasu in v Repentaboru v Italiji. Takšni koši so bili namenjeni predvsem za prenašanje listja in sveže pokošene trave. Breme so si tako ženske kot moški oprtali na glavo.

V hribovitem svetu je bila med najbolj napornimi kmečkimi opravili nošnja gnoja od voza do njive ali celo od doma na njive in v vinograde. Zgodaj spomladi so na tak način gnojili njive na Šentviški Gori na Cerkljanskem, na Veseli Gori nad Šentrupertom na Dolenjskem in drugod. Težaško delo so tam opravljali predvsem moški, ponekod tudi ženske.

Trdno pleteni koš iz kostanjevega protja, naložen s kamenjem, so v Malencah pri Kostanjevici na Krki uporabljali za obtežitev lesene stiskalnice za grozdje ali sadje, pa tudi za prenašanje »šodra in debelega kamenja«. V koših so ponekod nosili drva in dračje, navadno od drvarnice do hišne peči. Drva in lesni drobir so pogosto prenašale ženske, npr. na Starem Vrhu pri Mokronogu, zlasti pa v hribovitem Robidišču in v sosednjih vaseh nad Kobaridom. Oprtani s košem so se gospodarji odpravili na košnjo senožeti ali pa v koših prinašali hrano pastirjem.

Gosto pleten koš je bil primeren tudi za druga kmečka dela in vzrejo živali. V *kofi* brez dna so npr. v Ospu nad Dekani prali radič, v Robidišču nad Kobaridom pa so z narobe obrnjenim košem prekrili mlado kokljo s piščanci ali za tri dni kokoš, ki *kloče*.

Prim.: Grafenauer 1970; Ložar 1944; Valenčič 1970a.

7. Skica

